

Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti
tuleviku heaks

Pärast 2000. aastat saabunud sisserändajad Eesti tööturul

detsember 2019

RITA-RÄNNE
projekt

RITA-RÄNNE projekt aitab välja töötada teaduslikult põhjendatud innovaatilisi lähenemisi rände ja lõimumise protsesside juhtimiseks Eestis, eesmärgiga aidata kaasa majanduse arengule ja ühiskonna sidususe suurenemisele

KOKKUVÕTE

- ❖ Sisserändajate kohanemine Eesti tööturul sõltub suuresti põhjusest, mille tõttu Eestisse elama asuti. Töörändajad on sotsiaaldemograafilisi tunnuseid arvestamata tööturul keskmisest kohalikust aktiivsemad. Kolmandatest riikidest pärit töörändajatel on elamisloa saamisega kaasnevatest tingimustest tulenevalt juba riiki saabumisel olemas kindel tööandja ja elamisluba muutub tööandja kaotamisel kehtetuks. Võrreldes samast soost, hariduse ja vanuses kohalikuga on töörändajad ligikaudu sama aktiivsed. Töörändajate palk on keskmiselt ligikaudu poolteist korda kõrgem kui kohalike keskmine palk. Võttes arvesse taustatunnuseid ehk töörändajate rühma vanuselist, hariduslikku ja soolist koosseisu on töörändajate palk natuke kõrgem kui sarnaste tunnustega kohalikel. Töörändajate kõrge keskmine palk on seotud kolmandatest riikidest pärit töörändajatele kehtestatud vähemalt keskmise palga maksmise kohustusega.
- ❖ Õpirändajad ei ole ootuspäraselt riigis viibimise esimestel aastatel tööturul väga aktiivsed. Kohalike tasemele on lähemal juba 10 või rohkem aastat Eestis elanud inimesed. Pärast kooli lõpetamist Eestisse tööle jääda soovivate välismaalaste töökoha valikule ei kehti keskmise palga nõuet, mistõttu on Eestis kõrgkooli lõpetanud sisserändajate keskmine palgatase madalam kui töörändajatel.
- ❖ Pererändajad töötavad kohalike ja töörändajatega võrreldes väiksema tõenäosusega. Neil ei ole elamisloa tingimustest tulenevat kohustust töötada ja töötamist võib takistada ka alaelaliste laste või hooldust vajavate vanemate eest hoolitsemine. Juhul, kui pererändajad tööle asuvad, on nende palgatase kohalikest madalam. Oluline on märkida, et pereränne on tihti töörandega kaasnev nähtus. Seetõttu on töörande kasvu tingimustes oluline pöörata tähelepanu ka pererändajatele ja nende potentsiaalsele kaasamisele sihtriigi tööturule.

AUTOR

Rakendusuuringu Keskus CentAR

SISSEJUHATUS

Teemakokkuvõttes keskendume nendele sisserändajatele, kes said Eestis elamiseks esimest korda elamisloa (või registreerisid elamisõiguse) 2000. aastal ja hiljem¹ ning vaatame, kuidas neil Eesti tööturul läheb. 2017. aastal oli sellistele tunnustele vastavaid inimesi Eestis veidi alla 27 tuhande.

Eestisse tulnud sisserändajad on jaotatud järgmistesse rühmadesse:

Töörändajad – kolmandatest riikidest pärit sisserändajad, kelle Eestis viibimise alus on töö või ettevõtlus. Need isikud on üldjuhul esmase elamisloana saanud tähtajalise elamisloa töötamiseks või tähtajalise elamisloa ettevõtluseks.² Samuti kuuluvad sellesse rühma Euroopa Liidu riikide kodanikud, kes teenisid selles samas kalendriaastas, millal nad Eestisse saabusid, mingitki tulu töölepingu või juhatuse liikme lepingu alusel ja kes ei liigitu õpirändajate alla.

Pererändajad – kolmandatest riikidest pärit sisserändajad, kelle Eestis viibimise alus on perega ühinemine. Need isikud on üldjuhul esmase elamisloana saanud tähtajalise elamisloa elama asumiseks abikaasa juurde või tähtajalise elamisloa elama asumiseks lähedase sugulase juurde. Samuti kuuluvad rühma Euroopa Liidu riikide kodanikud, kes ei liigitu töö- ega pererändajate alla ja kes on registreerinud Eestis elamisõiguse ning kellel on esmase elamisõiguse saamise aastale eelnenud aastal (või varem) laps, ühise lapse vanem või (lapse puhul) vanem, kes viibis Eestis.

Õpirändajad – kolmandatest riikidest pärit sisserändajad, kelle Eestis viibimise alus on õppimine. Need isikud on üldjuhul saanud esmase elamisloana tähtajalise elamisloa õppimiseks. Samuti kuuluvad rühma Euroopa Liidu riikide kodanikud, kes sellel aastal, kui nad esmakordselt elamisõiguse said, olid registreeritud ka Eesti hariduse infosüsteemis (ükskõik millises õppeastmes).

Rahvusvaheline kaitse saajad – kolmandatest riikidest pärit sisserändajad, kelle Eestis viibimise alus on rahvusvahelise kaitse saamine. Need isikud on saanud tähtajalise elamisloa pagulasseisundi alusel või täiendava kaitse seisundi alusel.

Muud sisserändajad – kolmandatest riikidest pärit sisserändajad, kes on saanud elamisloa muudel alustel (nt kriminaalmenetluses osalemiseks, kaaluka riikliku huvi korral, välislepingu alusel). Samuti kuuluvad rühma Euroopa Liidu kodanikud, kes on registreerinud Eestis elamisõiguse ja keda ei ole võimalik ülalpool kirjeldatud eeskirja alusel ühtegi rühma liigitada.

¹ Nende hulgast on välja arvatud inimesed, kellele on küll väljastatud elamisluba või kes on registreerinud elamisõiguse, kuid kes on sündinud Eestis. Kohalike (ehk võrdlusgrupina) käsitleme selles uuringus Eesti kodakondsusega isikuid. Juhul, kui mõni pärast 2000. aastat saabunud sisserändaja on saanud Eesti kodakondsuse, siis loetakse ta ikkagi sisserändajaks ning jäetakse võrdlusgrupist välja.

² Tasub märkida, et andmestikku ei ole kaasatud välismaalasi, kelle lühiajaline töötamine on Eestis registreeritud, ja seetõttu ei kajastu nad ka töörändajate all.

Täpsemalt otsime vastuseid järgmistele küsimustele:

- ❖ Millistel põhjustel võib eeldada sisserändajate ja kohalike vahelisi erinevusi tööturunäitajates?
- ❖ Miks võivad erinevatel põhjustel riiki tulnud inimesed tööturunäitajatel erineda?
- ❖ Kuidas on viimastel aastatel Eestisse tulnud sisserändajad Eesti tööturul kohanenud?

SISSERÄNDAJATE JA KOHALIKE VAHELISTE TÖÖTURUNÄITAJATE ERINEVUSTE PÕHJUSED

Sisserändajatel on kohalikega tööturul keeruline konkureerida mitmel põhjusel. Esiteks ei pruugi tööandjad informatsiooni puudumise tõttu aktsepteerida (või õigesti hinnastada) välismaal omandatud kvalifikatsiooni. Teiseks võivad õppekavade kvaliteedi ja sisu erinevused põhjustada objektiivseid oskuste erinevusi põliselanike ja sisserändajate vahel, seda isegi siis, kui kraadid on formaalselt samaväärsed.

Lisaks eelnevale puuduvad sisserändajatel tihti olulised ühiskonnapõhised pädevused – kohaliku keele oskus ja sotsiaalne võrgustik. Keeleoskus on oluline peamiselt kahel põhjusel. Esiteks on keeleoskus ise produktiivne omadus, kuna ta võimaldab sotsiaalselt suhtlust, et omandada vajalikku informatsiooni. Teiseks võimaldab tööks vajalikul tasemel keeleoskus ka üle kanda enne immigratsiooni omandatud oskusi. Peale kohaliku keele oskuse ja sotsiaalse võrgustiku puudumise takistab sisserändajaid tööturul aktiivselt osalemast tihti ka vähene informatsiooni otsimise oskus.

Seega on põhjust arvata, et sisserändajate tööturunäitajad (nt hõivemäär ja palk) on vähemalt alguses keskmiselt halvemad kui kohalikel. Aja jooksul kohanevad sisserändajad eeldatavalt sihtriigis: loovad sotsiaalse võrgustiku, õpivad kohalikku keelt ja omandavad muid kohalikul tööturul nõutud oskusi ning seega võiks erisus sisserändajate ja kohalike vahel väheneda.

Sisserändajate sotsiaaldemograafilisest jaotusest ja rände liigist tulenevalt võib nende algne positsioon võrreldes kohalikega ja kohanemise kiirus tööturul varieeruda. Näiteks on nooremad inimesed üldiselt kiiremad kohanejad ja suudavad ka välisriigi tööturul edukaks konkureerimiseks vajaminevaid oskusi (nt keeleoskus) sujuvamalt omandada. Samuti on oluline sisserändajate haridustase. Esiteks sõltub sisserändajate haridustasemest ja kvalifikatsioonist see, milline mõju on sisserändel üldisele hõivele ja palgatasemele.³ Teiseks mõjutab haridustase sisserändajate enda hakkamasaamist kohalikul tööturul. Kui sisserändajate hulgas domineerivad näiteks kõrgharitud (kelle palk on keskmiselt kõrgem kui madalamalt haritudel), siis pole välistatud, et sisserändajate keskmine edukus tööturul võib olla isegi parem kui keskmisel kohalikul.

Lisaks sisserändajate sotsiaaldemograafilisest jaotusest tulenevatele erinevustele on sisserändajate aktiivsus ja edukus kohalikul tööturul mõjutatud rändeliigist. Sisserändajad võivad Eestisse saabuda töötamise, õppimise, perega ühinemise, rahvusvahelise kaitse saamise ja muudel eesmärkidel.

3 Kuna valgekraede sissevool on pigem nõudluse keskne, siis tõstavad valgekraed üldist hõivet ja palgataset, samas kui sinikraede sissevool, mis põhineb rohkem tööjõu pakkumisel, tõrjub kohalikke tööturult välja. Vt nt Eamets, R., Pataccini L. (2017). "Economic aspects of migration and the refugee crisis in Europe: challenges and opportunities in a dramatic scenario." *Global Affairs*, 3(1), pp. 59-70.

Varasemad uuringud Põhjamaade andmetel näitavad, et kõige suuremad erinevused sarnaste sotsiaaldemograafiliste tunnustega kohalikest on rahvusvahelise kaitse saajatel.⁴ Pererändajatel läheb kohalikul tööturul küll veidi paremini, kuid nad jäävad siiski alla töörandajatele.

Osa põhjusest, miks erinevate rändeliikidega riiki tulnud inimeste tööturunäitajad võivad erineda, peitub seaduses, mis sätestab vastavalt elamisloa liigile erinevad tingimused töötamiseks. Näiteks on Eestis kolmandatest riikidest pärit töörandajatele kehtestatud keskmise palga nõue. Nimelt peab tähtajalise elamisloa töötamiseks saamiseks tööandja üldjuhul maksma välismaalasele töötasu, mille suurus on võrdne või suurem Eesti keskmisest (tippspetsialistide puhul kahekordsest keskmisest) brutopalgast.⁵ Samas ei tähenda see, et kõik Eestis töötavad välismaalased teenivad Eesti keskmisega võrdset või suuremat tasu. Näiteks kolmandast riigist pärit õpirändajal (isikul, kes on saanud tähtajalise elamisloa õppimiseks) on lubatud Eestis töötada tingimusel, et tema töötamine ei takista õppimist, kuid ei ole määratletud palga alampiiri.⁶ Lisaks ei kohaldata aasta keskmise brutopalgaga nõuet Euroopa Liidu kodanikele ja nende kolmandate riikide kodanikest pereliikmetele, kes viibivad Eestis elamisõiguse alusel.⁷ Samuti ei kehti keskmise palga nõue välismaalastele, kes on saanud pikaajalise

⁴ Bratsberg, B., Raaum, O., Røed, K. (2017). „Immigrant Labor Market Integration Across Admission Classes.“ *Nordic Economic Policy Review* 2017, pp. 17-54. <https://www.frisch.uio.no/om-oss/alle%20nyheter/pdf/nordic-economic-policy-review-2017-bratsberg-et-alpdf.pdf>

Luik, M-A., Emilsson, H., Bevelander. P. (2016). „Explaining the Male Native-Immigrant Employment Gap in Sweden: The role of Human Capital and Migrant Categories,“ IZA Discussion Paper No. 9943

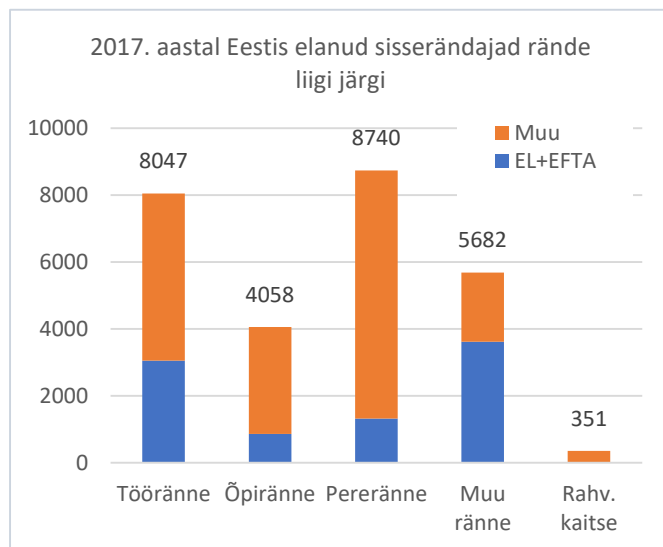
⁵ Välismaalaste seadus (VMS) §178 lg 1-1¹, vastu võetud 09.12.2009, RT I 2010, 3, 4, jõustumine 01.10.2010, viimane red. 15.03.2019, RT I, 13.03.2019, 197 <https://www.riigiteataja.ee/akt/VMS>

⁶ Välismaalaste seadus (VMS) §175, vastu võetud 09.12.2009, RT I 2010, 3, 4, jõustumine 01.10.2010, viimane red. 15.03.2019, RT I, 13.03.2019, 197 <https://www.riigiteataja.ee/akt/VMS>

⁷ Euroopa Liidu kodaniku seadus (ELKS) §2 punkt 4, vastu võetud 17.05.2006, RT I 2006, 26, 191, jõustumine 01.08.2006, viimane red. 15.03.2019, RT I, 13.03.2019, 49 <https://www.riigiteataja.ee/akt/113032019049>

elaniku elamisloa.⁸ Rahvusvahelise kaitse saajatel on õigus töötada Eestis samadel alustel kui Eesti alalistel elanikel, seega ka neile ei ole seatud keskmise palga nõuet.⁹

SISSERÄNDAJAD EESTI TÖÖTURUL

Joonis 1. 2017. aastal Eestis elanud pärast 2000. aastat saabunud sisserrändajad rände liigi ja kodakondsuse alusel.

Ligi kolmandiku 2017. aastal Eestis viibinud sisserrändaja Eestisse saabumise esialgne põhjus oli töötamine, teisel kolmandikul pereliikmete juurde tulek ja 15% sisserrändajatest õppimine. Rahvusvahelise kaitse saajaid oli Eestis väga vähe. Lisaks sellele, oli 2017. aastal Eestis ka ca 5700 inimest, kelle Eestisse tulemise põhjust me ei tea (Euroopa Liidu kodanikud)¹⁰ või kes said elamisloa muudel alustel (kolmandate riikide kodanikud).

⁸ Välismaalaste seadus (VMS) § 232, vastu võetud 09.12.2009, RT I 2010, 3, 4, jõustumine 01.10.2010, viimane red. 15.03.2019, RT I, 13.03.2019, 197 <https://www.riigiteataja.ee/akt/VMS>

⁹ Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seadus (VRKS) § 45, vastu võetud 14.12.2005, RT I 2006, 2, 3, jõustumine 01.07.2006, viimane red. 15.03.2019, RT I, 13.03.2019, 195 <https://www.riigiteataja.ee/akt/VRKS>

¹⁰ Euroopa Liidu kodanike Eestis elamise alus on elamisõigus, mille registreerimisel ei koguta andmeid sisserrände põhjuse kohta. Seega ei ole paljude EL-i kodanike puhul teada, mis põhjusel nad Eestisse saabusid. Antud projekti raames on EL kodanikud jaotatud erinevate rändeliikide vahel palgatulu teenimise fakti, Eesti hariduse infosüsteemi andmete ja pereliikme

Lisaks väärrib mainimist, et sisserändajaid on proportsionaalselt rohkem noorte ja keskealiste kõrgharidusega meeste ja naiste hulgas.

Selleks, et teada saada, kuidas on Eestisse tulnud sisserändajad Eesti tööturul kohanenud, kajastame sisserändajate tööturunäitajaid sõltuvana sellest, kui kaua nad on Eestis viibinud. Kuna aja jooksul võiksid sisserändajate ja kohalike vahelised erinevused väheneda, siis võrdleme sisserändajate näitajaid üle aja kohalike näitajatega. Sisserändajate puhul võib kohanemise juriidiliseks lõppastmeks pidada kodakondsuse saavutamist. Seega käsitleme võrdlusgrupina Eesti kodanikke.¹¹

Järgnevatel joonistel on kujutatud kahte erinevat väärtust. Ühelt poolt on huvipakkuv see, kuidas Eestisse tulnud sisserändajatel läheb võrreldes keskmise kohalikuga. Seda näitab heledam joon, mis tähistab sisserändajate vastava näitaja keskmise suhet võrdlusgrupp (ehk Eesti kodanike) keskmisesse näitajasse. Teisalt, nagu eelnevalt seletatud, võib osa sisserändajate keskmise näitaja erinevusest kohalike keskmisest näitajast olla tingitud rühma sotsiaaldemograafilisest jaotusest. Seega on joonistel kujutatud ka tumedam joon, mis näitab sisserändaja tööturunäitaja erinevust sotsiaaldemograafiliste tunnuste (sugu, vanus, haridus) poolest sarnastest võrdlusgrupi liikmetest. Arvutustes tugineme maksu- ja tolliameti andmetele aastatest 2007–2017 ning keskendume kolmele näitajale: tõenäosus aasta jooksul mingitki palgatulu teenida, kuude arv aastas, mille jooksul tulu teeniti ning keskmine tulu suurus nendel kuudel. Vaadatakse vaid tööealist elanikkonda ehk analüüsi on kaasatud 16–74-aastased.

Toome eraldi välja töö-, õpi- ja pererändajate tööturunäitajad. Kuna rahvusvahelise kaitse saajaid on väga vähe (2017. aastal 351 inimest), siis ei võimalda nende keskmised näitajad teha üldistusi ei rändeliigi keskmise ega veel vähem erinevate soo, hariduse ja vanuse rühmade näitajate kohta. Seetõttu selle rühma näitajaid eraldi välja ei tooda.¹² Põhjalikumalt ei analüüsita ka muudel põhjustel

varasema Eestis elamise alusel (täpsemat kirjeldust vt Sissejuhatus). Euroopa Liidu kodanikud, keda nimetatud andmete põhjal ei olnud võimalik rühmadesse jagada kuuluvad muu rände rühma.

¹¹ Juhul, kui mõni pärast 2000. aastat saabunud sisserändaja on saanud Eesti kodakondsuse, siis loetakse ta ikkagi sisserändajaks ning jäetakse võrdlusgrupist välja. Tasub märkida, et sisserändajate suhtelised tulemused ei erine oluliselt erinevate võrdlusgruppide puhul. Kui kasutada võrdlusgrupina kõiki Eesti rahvusest inimesi siis on tulemused sarnased kui kodakondsuse põhise võrdlusgrupi puhul. Sama kehtib, kui võrdlusgrupp on sünniriigipõhine ehk sinna kuuluvad kõik Eestis sündinud inimesed.

¹² Näiteks on 15–19 aastat riigis viibinud 3 rahvusvahelise kaitse saajat ja näitajad on väga tugevasti mõjutatud ühe inimese käitumisest. Kui kõik need kolm inimest töötavad, on palgatulu teenijate osakaal tervel rühmal 100%, aga kui üks ei tööta, siis ainult 66% ja juhul kui kaks ei tööta, siis 33%. Nii väikese grupi põhjalt tehtud arvutused ei võimalda üldistamist ega järelduste tegemist uute sama rändeliigi raames Eestisse saabuvate isikute kohta ja seetõttu ei ole nende esitamine otstarbekas.

Eestisse saabunute tööturunäitajaid – sellesse gruppi kuuluvad väga erineva rändemotivatsiooniga inimesed ning seetõttu ei ole nende keskmised tööturunäitajad mõttestatud moel üldistatavad.

TÖÖRÄNNE

Keskendume esmalt töörandajatele, kelle hulgas on nii kolmandate riikide kodanikke, kes viibivad siin elamisloa alusel, kui ka EL-i kodanikud, keda on võimalik tulu saamise fakti alusel töörandajate hulka liigitada (vt sissejuhatust). Kuna elamisloa töötamiseks eeltingimuseks on tööandja kutse, siis on kolmandast riigist pärit töörandajal elamisloa saamisel juba olemas kindel töökoht ja tööandja. Seega võib eeldada, et isik, kes on saanud tähtajalise elamisloa töötamiseks, Eestisse saabudes siin ka tööle asub. Joonis 2 kinnitab, et töörandajad ongi võrreldes keskmise Eesti kodanikuga tööturul aktiivsemad. Eesti kodaniku keskmine palgatulu teenimise tõenäosus on 68%, samas kui töörandajatel on sama näitaja esimesel kahel riigis viibimise aastal 86% ja langeb 15. –19. riigis viibimise aastaks 75%-ni.¹³ Võrreldes samas vanuses, sama haridustaseme ja samast soost kohalikuga, on töörandaja ligikaudu sama suure tõenäosusega palgatulu teenija.

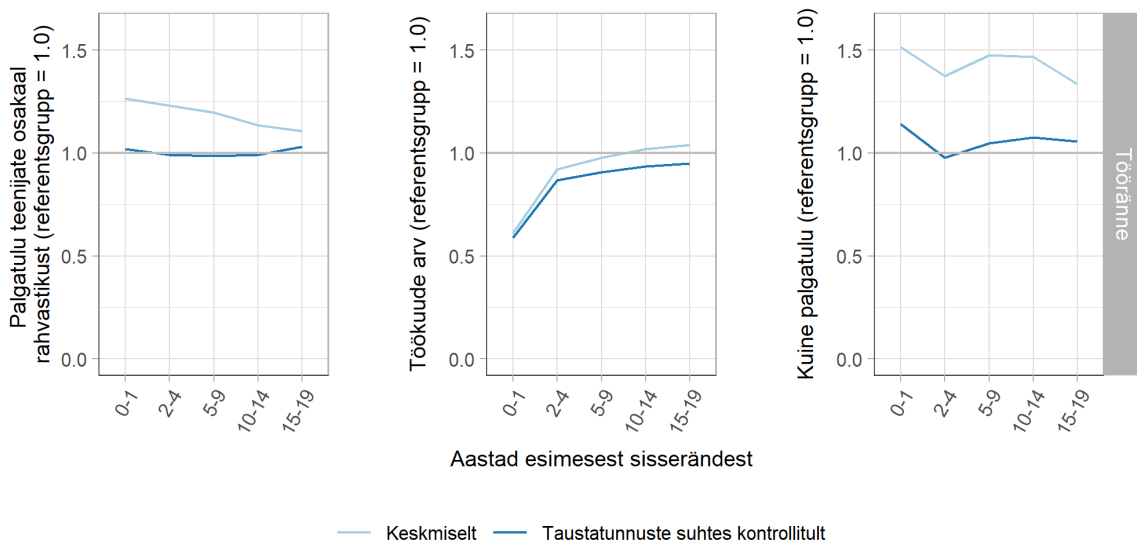
Töökuude poolest on elamisloa või elamisõiguse alusel riigis töötavad sisserändajad kohalikest veidi madalamal tasemel.¹⁴ Esimesel riigis viibimise aastal näha olev erinevus on suuresti tehniline, st tuleneb sellest, et riigis viibimise aastate arvestus on kalendriaasta põhine, mistõttu jõuab nt oktoobris elamisloa saanud sisserändaja riigis töötada vaid maksimaalselt 3 kuud.

Nagu eelnevalt mainitud, siis kolmandatest riikidest pärit töörandaja palk peab tulenevalt õigusaktidest olema üldjuhul vähemalt võrdne Eesti keskmise palgaga (vähemalt keskmise palga nõude alla ei kuulu õpetajad, teadlased, loomingulised töötajad, EL-i siseselt lähetatud töötajad jne).¹⁵ Seetõttu on ka üldine töörandajate (kelle hulgas on ka EL-i kodanikud, kellele ei kehti vähemalt Eesti keskmise brutopalgaga nõue) keskmine palk ligikaudu poolteist korda suurem kohalike keskmisest palgast. Samas teenivad töörandajad vaid natuke rohkem kui sama haridusega, soost ja vanuses kohalikud, mis tähendab, et töörandajate hulgas on kohalikega võrreldes rohkem kõrgemapalgalistest sotsiaaldemograafilistest gruppidest pärit inimesi (noored kõrgharitud mehed).

¹³ Tasub märkida, et elamisloa saamise järel ei pea kohe Eestisse saabuma, samuti võib töörandaja puhata või olla pikaajalises lähetuses välismaal. Seetõttu ei teeni kõik töörandajateks liigitatud inimesed kohe pärast elamisloa saamist palgatulu ja ka esimese kahe aasta tööturuaktiivsus on väiksem kui 100%.

¹⁴ Tasub märkida, et käesolevasse andmestikku ei ole kaasatud lühiajalise töötamise registreerimist. Lühiajalise töötamise registreerimist kasutatakse muuhulgas tihti ka hooajatöölise palkamisel ja seetõttu võib eeldada, et nende kaasamine alandaks sisserändajate keskmist töökuude arvu.

¹⁵ Välismaalaste seadus (VMS) §181, vastu võetud 09.12.2009, RT I 2010, 3, 4, jõustumine 01.10.2010, viimane red. 15.03.2019, RT I, 13.03.2019, 197 <https://www.riigiteataja.ee/akt/VMS>

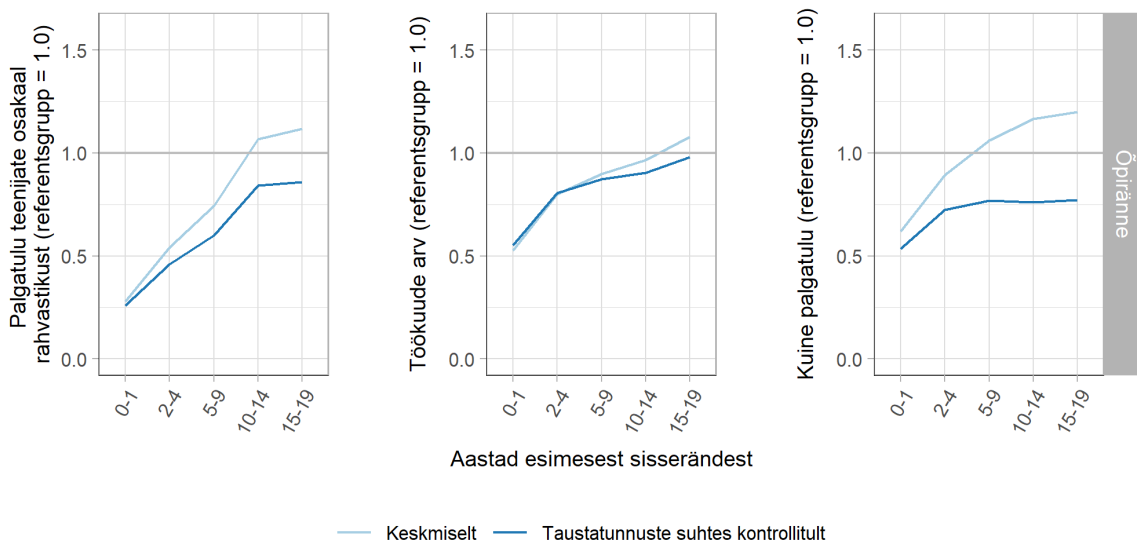
Joonis 2. Töörändajate tööturunäitajad (palgatulu teenijate osakaal, töökuude arv ja kuine palgatulu) võrdlusena kohalike näitajatesse üle riigis viibitud aastate.

ÕPIRÄNNE

Õpirändajate puhul ei ole inimese esimestel riigis viibimise aastatel palgatulu teenimine ja tööturul aktiivne osalemine otsene eesmärk, pigem keskendutakse õppimisele. Õpirändega Eestisse saabunud on esimestel riigis elamise aastatel nii keskmise kohaliku kui sarnase soo, vanuse ja haridusega kohalikuga võrreldes tööturul vähem aktiivsed. Näiteks teenib õpirändajatest kahel esimesel riigis viibimise aastal palka vaid 19%, samas kui kohalike vastav näitaja on 68%.

Kauem riigis olnud õpirändajate puhul võib eeldada, et inimene lõpetab oma haridustee ja juhul kui ta jääb Eestisse, siis asub siin tööle. Suuremat aktiivsust kohalikul tööturul on näha pigem väikese ajalise nihkega. Näiteks üle kümne aasta riigis olnud õpirändajad on keskmisest kohalikust suurema tõenäosusega tööl (72% palgatulu teenijaid võrreldes kohalike 68%-ga) ja teenivad keskmisest suuremat palka. Samas on näha, et Eestisse jääv õpirändaja teenib sarnase hariduse, soo ja vanuses kohalikust väiksemat tulu. Eestis õppiva või Eestis kooli lõpetanud välismaalaste siin tööle asumine on muutunud paindlikuks, nt juhul kui Eestis kõrgkooli lõpetanud inimene soovib jääda siia tööle ja taotleb selleks tähtajalist elamisloa töötamiseks, siis ei kehti talle vähemalt keskmise palga nõue.¹⁶ Samuti ei ole kehtestatud üliõpilastele õppimise ajal vähemalt Eesti keskmise kuupalga maksmine kohustust. Seega on õpirändaja töökoha valik laiem, kuna ta saab valida ka veidi väiksema töötasuga töökohti.

¹⁶ Välismaalaste seadus (VMS) §178 punkt 1², vastu võetud 09.12.2009, RT I 2010, 3, 4, jõustumine 01.10.2010, viimane red. 15.03.2019, RT I, 13.03.2019, 197 <https://www.riigiteataja.ee/akt/VMS>

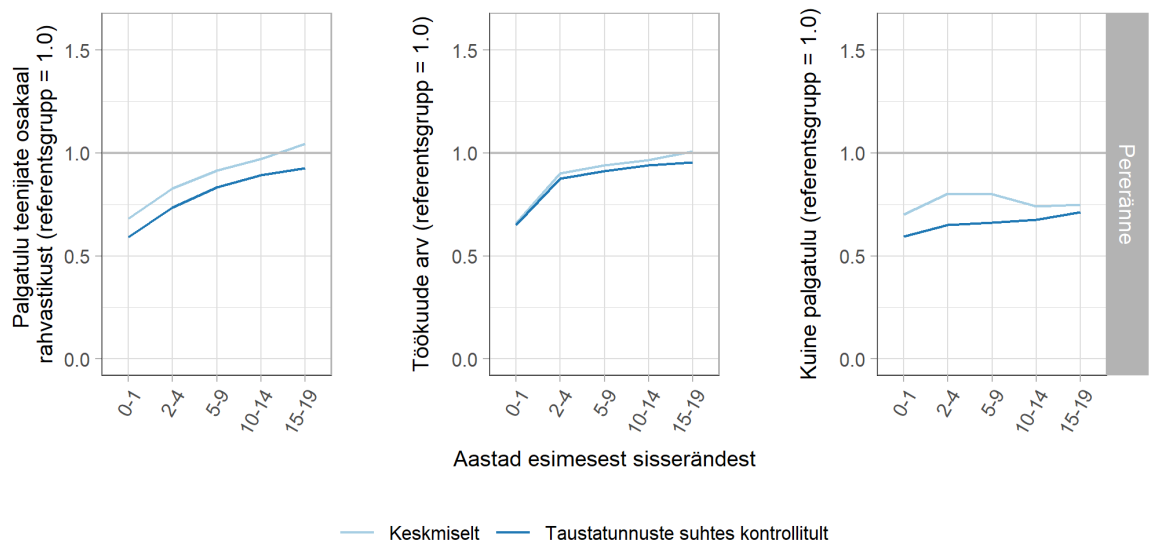
Joonis 3. Õpirändajate tööturunäitajad (palgatulu teenijate osakaal, töökuude arv ja kuine palgatulu) võrdlusena kohalike näitajatesse üle riigis viibitud aastate.

PERERÄNNE

Pererändajate puhul ei ole sihtriigis tööle asumine otseselt rände eesmärk ja samuti piirab tööturul osalemist kohati ka alaealiste laste eest hoolitsemise vajadus. Seetõttu on ka pererändajate aktiivsus kohalikul tööturul üldiselt madalam kui tööerändajatel.¹⁷ Abikaasa juurde elama asumiseks elamisloa saamiseks peab inimese, kelle juurde elama suundutakse, sissetulek (või ka abikaasade ühine sissetulek) tagama terve perekonna ülalpidamise Eestis.¹⁸ Seega pole pererändajale riigi poolt pandud kohustust töötada, küll aga on tal see võimalus. Rahvusvahelise praktikaga sarnaselt on pererändajad Eestis nii keskmise kohaliku kui sarnase soo, vanuse ja haridusega kohalikuga võrreldes tööturul vähem aktiivsed. Näiteks esimesel kahel riigis viibimise aastal teenib palgatulu vaid 45% pererändajatest, samas kui kohalike vastav näitaja on 68%. Pererändajate palgad on keskmisest ja sarnase soo, vanuse ja haridusega Eesti kodanikest väiksemad. Kauem riigis olnud pererändajad on siiski kohalikega tööturunäitajate poolest sarnasemad kui äsja riiki saabunud sisserändajad, mis lubab oletada mõningast kohanemisprotsessi.

¹⁷ Tasub rõhutada, et analüüsi on kaasatud vaid tööealine elanikkond ehk 16–74-aastased. Seega ei mõjuta tulemusi laste ja vanemaealiste suurem osakaal pererändajate seas võrreldes teiste rändeliikidega.

¹⁸ Välismaalaste seadus (VMS) §139, vastu võetud 09.12.2009, RT I 2010, 3, 4, jõustumine 01.10.2010, viimane red. 15.03.2019, RT I, 13.03.2019, 197 <https://www.riigiteataja.ee/akt/VMS>

Joonis 4. Pererändajate tööturunäitajad (palgatulu teenijate osakaal, töökuude arv ja kuine palgatulu) võrdlusena kohalike näitajatesse üle riigis viibitud aastate.